

วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2566) หน้า 1 - 15

Journal of Teacher Professional Learning Community (JTPLC)

Vol. 3, No. 1, pp. 1 - 15, January – April 2023

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jtplc>

นวัตกรรมน้อย: ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์อย่างไรในวัยอนุบาล

Young Innovators: How to Enhance Kindergarten Students' Creative Thinking

ศิริธร สุตตานนท์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Siridhara Soottanon

Faculty of Education, Nakhon Phanom University, Thailand

*Corresponding author: siridhara.soottanon@gmail.com

Received: 5 Mar 2023

Revised: 5 Apr 2023

Accepted: 29 Apr 2023

บทคัดย่อ

ความคิดสร้างสรรค์มีอยู่ในตัวเราทุกคน ความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะเป็นความคิดแบบ
อเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งเป็นการคิดที่แปลกใหม่ หลายทิศทาง สามารถมองเห็น
แนวทางการแก้ปัญหาได้ในแนวทางกว้าง ภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด สามารถเชื่อมโยงและขยาย
ความคิดที่มีอยู่ให้สมบูรณ์มากขึ้น ความคิดลักษณะนี้มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ
เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์เป็นที่ มาของนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ จำเป็นต่อการ
ดำรงชีวิต การเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ที่
ตระหนักถึงความสำคัญในคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ คอยสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้
โอกาสและเวลาอย่างเพียงพอ และเหมาะสม โดยเริ่มจากการกำหนดคุณลักษณะที่ พึง
ประสงค์ด้านการคิดที่ มีคุณภาพ ให้กับเยาวชนของชาติประกอบการพิจารณาหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ในส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควร
เรียนรู้เพื่อการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับวัย ช่วงความสนใจ
ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับ
พัฒนาการตามวัย ประกอบการใช้คำถามที่ฝึกให้เด็กคิดและหาคำตอบด้วยตนเองอย่าง
สม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเด็กเอง สังคม และประเทศ

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, วัยอนุบาล

Abstract

Creativity exists in all of us as divergent thinking, which is a novel idea, many directions, can see a wide range of solutions under the period. It can connect and expand existing ideas to be more complete. This kind of thinking is valuable to national development because creativity is the source of innovation and new technologies necessary for life, opportunity for children to think and make decisions on their own. Adults who recognize the importance of the value of creativity should encourage, moral support, adequate opportunity and time to kids by starting from determining the desirable characteristics of quality thinking to the youth of the nation. The curriculum for early childhood education in the year 2017, which is a key experiences and learning content for designing and organizing learning activities that are suitable for the age, attention span, individual differences between early childhood, appropriateness of environment according to age. In addition, using questions that encourage children to think, and regularly find answers them self in order to maximize the benefits for the children, society and the country.

Keywords: Creative Thinking, Preschool age

1. บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์จัดได้ว่าเป็นสมรรถภาพด้านสมองประเภทหนึ่งที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน มากน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล มีลักษณะเป็นแบบอนกนัย หรือ ความคิดหลายทาง ประกอบไปด้วยความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม (Guilford, 1959, p.389) ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการคิดสิ่งใหม่ซึ่งขัดแย้งกับความคิดก่อน ๆ การคิดสร้างสรรค์เป็นการคิดที่ดึงเอาประสบการณ์เก่าออกมาทั้งหมด และเป็นการกระทำของการเลือกที่จะสร้างแบบแผนใหม่ ๆ ออกมา ซึ่งการจัดแบบแผนของการคิดใหม่นี้เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความคิดคล่องตัว (Fluency) เป็นความสามารถที่ผลิตความคิดที่ นุ่มนวลและรวดเร็วในการแก้ปัญหา ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความคิดอนกนัยในการแก้ปัญหาที่แปลกไปจากธรรมดา นั่น คือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่จะนำไปสู่ความใหม่หรือความหยั่งเห็นในสิ่งใหม่ ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการคิดที่เชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันระหว่างความรู้และประสบการณ์ ผลผลิตของการคิดนี้จึงมีความหลากหลายและแปลกใหม่ออกไปจากความคิดเดิมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาอาจอยู่ในรูปของการคิด และการกระทำโดยมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล (วีณา ประชากุล, 2547, หน้า 30)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดสร้างสรรค์ว่าหมายถึง ความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ หรือเป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือไม่ซ้ำแบบใคร มีความแปลกใหม่ เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างเหมาะสม

ชลธิชา ชิวปรีชา (2554, หน้า 10) สรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการคิดทางสมองที่สามารถนำไปสู่ความคิดที่แปลกใหม่ หรืออาจจะคิดเพิ่มเติมจาก

ความคิดเดิม และก่อให้เกิดผลงานหรือนวัตกรรมที่ค้นพบขึ้นมาใหม่ โดยความคิดอาจจะเชื่อมโยงจากประสบการณ์ของตนเอง

นฤมล ไกรฤกษ์ (2558, หน้า 17) สรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถพิเศษซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคล มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับระดับสติปัญญา มีระดับสติปัญญาสูงกว่าคนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนที่มีความคิดที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมอันนำมาซึ่งผลที่ปรากฏออกมาให้เห็นเกี่ยวกับความคิดริเริ่มที่นำไปสู่ความสำเร็จ สามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างจากที่เคยปรากฏและเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลของชาวโลก มีลักษณะความคิดเอกลัคนัย คือคิดหลายทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล เป็นกระบวนการทางสมองที่รวมถึงการนำประสบการณ์เดิมของแต่ละคนออกมาแล้วนำมาจัดในรูปแบบใหม่ เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เป็นจินตนาการประยุกต์ที่มนุษย์สร้างขึ้น นำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่ มีความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ในกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้งานสู่ความสำเร็จ

สุพัต สกฤติ (2561, หน้า 33) ได้สรุปทักษะความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการทำให้เกิดผลงานใหม่และแปลกไปจากความคิดหรือกิจกรรมของคนอื่น

ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์จึงหมายถึง ความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่แปลกไปจากคิดเดิม กระทำการสิ่งใหม่ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่ซ้ำใคร สามารถประดิษฐ์คิดค้น เชื่อมโยง และค้นพบนวัตกรรมใหม่ ด้วยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเอง และมุ่งให้งานเกิดความสำเร็จ

2. ความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์และคุณค่าอย่างไร

1. การมีความคิดสร้างสรรค์จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม (Guiford, 1967, p.19)

2. ความคิดสร้างสรรค์ทำให้เป็นผู้ที่มีลักษณะของความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น สนใจอยากรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และทำให้มีแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย แปลกใหม่ และความคิดสร้างสรรค์เหมาะสมอย่างยิ่งกับโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีความคิดสร้างสรรค์จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม (นฤมล ไกรฤกษ์, 2558, หน้า 47)

3. ความคิดสร้างสรรค์มีคุณค่าต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย ซึ่งได้แก่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งครูสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยได้โดยการเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสม (ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล, 2547, หน้า 20)

3. ทำไมต้องส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเด็กทุกคน สามารถส่งเสริมและพัฒนาได้ด้วยการให้ความเป็นอิสระทั้งด้านการคิดและการกระทำ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นั้นอาจแสดงออกมาในรูปของผลผลิตที่เป็นผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดจากความคิด เป็นจินตนาการ ผสมผสานกับความมุ่งมั่น ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นผลงานทางปัญญา ดังนั้นในสังคมหรือประเทศชาติที่ต้องการความเจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชากรของประเทศมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งควรส่งเสริมและพัฒนาตั้งแต่ช่วงแรกเกิดถึง 6 ปี เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีจินตนาการสูง หากไม่ได้รับการส่งเสริมอาจส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อไป (กรรณิการ์ สุธสม, 2550)

หลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้นล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศในอนาคตซึ่งสมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ในมาตรา 54 วรรคสอง กำหนดว่า “... รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้การส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ควรต้องคำนึงถึงพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นหลัก ซึ่งเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เด็กมีพัฒนาการด้านจินตนาการ ชอบเล่นสมมติและทดลองเล่นบทบาทต่าง ๆ โดยใช้จินตนาการ มีความสามารถในการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ได้ดี จึงเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมที่สุดในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (กรรณิการ์ อินทรบำรุง, 2563)

ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศในอนาคตเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดแนวทางใหม่ในการดำเนินชีวิตและหนทางใหม่ในการแก้ปัญหาชีวิตและการทำงาน ทั้งยังช่วยยกระดับความสามารถ ความอดทน และความคิดริเริ่มให้เพิ่มมากขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลงานของความคิดสร้างสรรค์ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่เด็กปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่มีส่วนสำคัญเนื่องจากเป็นอนาคตของชาติที่เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปในทิศทางที่ต้องการ

กิลฟอร์ด (อ้างถึงใน ปัทมา อินทร์แฮมชัย, 2562, หน้า 20) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันกับความคิดของคนอื่น และแตกต่างจากความคิดธรรมดา

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency)

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency)

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expression Fluency)

2.4 ความคิดคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency)

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิด แบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน มีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น

นอกจากนี้ ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล (2547, หน้า 15) กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ วิธีการเรียนการสอน ครูสามารถจัดสถานการณ์ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยและท้าทายให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการคิด ยอมรับและเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของเด็ก ให้โอกาสเด็กเมื่อมองเห็นปัญหา และวิธีการที่เป็นไปได้ในการค้นหาคำตอบได้อย่างอิสระ ไม่เคร่งครัดจนเกินไป ให้ความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัยแก่เด็ก ให้กำลังใจในการฝึกคิด ยกย่อง ชมเชยในผลงานที่ทำ เพราะการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วย

นฤมล ไกรฤกษ์ (2558) สรุปองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ โดยความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นเป็นรากฐานของความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดลออทำให้ความคิดนั้นมีรายละเอียดในการคิดมากขึ้น องค์ประกอบดังกล่าวจะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกันเสมอ คือจะต้องมีทั้งศักยภาพทางการคิด มีความอดทน ความอยากรู้อยากเห็น กล้าเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางอารมณ์หรือสภาพแรงจูงใจที่เอื้ออำนวยต่อการคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วยเสมอ

4. การออกแบบกิจกรรมการคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ควรอย่างไร

กรณีการ สุ่ม (2550) กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทำได้หลากหลายวิธี โดยสำหรับเด็กปฐมวัย ครูสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยบูรณาการสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมบูรณาการในการจัดกิจกรรม เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นต้น สามารถสรุปออกเป็นแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กถามและสนใจต่อคำถามที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และกระตุ้นให้เด็กวิเคราะห์ค้นหาเพื่อพิสูจน์ คาดเดา โดยใช้ทักษะและประสบการณ์ของเด็กในการค้นหาคำตอบ
2. ยอมรับและแสดงให้เด็กเห็นว่าความคิดหรือผลงานของเด็กมีคุณค่า การชมเชยการนำผลงานของเด็กไปจัดแสดง เป็นต้น และพยายามส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการ ให้โอกาสเด็กเรียนรู้ ค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ
3. สร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระ ผ่อนคลาย ไม่เคร่งครัดด้วยกฎระเบียบวินัยหรือบังคับเด็กจนเกินไป
4. ไม่ควรส่งเสริมให้มีการแข่งขัน แพ้ ชนะ ควรให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออก กล้าคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่ท้าทายและแปลกใหม่

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเริ่มต้นจากครูอนุบาลเริ่มพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กตั้งแต่วันแรกที่มาโรงเรียนผ่านกิจกรรมที่ช่วยทางอารมณ์แก่เด็ก ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ด้วยการมีพฤติกรรมสร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างให้กับเด็ก ใช้คำถามที่มีคำตอบได้หลาย ๆ ด้าน ให้เด็กเล่นบทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลอง ให้เด็กตื่นตัวในการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ได้ ใช้แหล่งวิทยาการ และแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูสำรวจวิธีการที่เด็กได้ใช้ในการพัฒนาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน เลือกสื่อที่เป็นของจริง ให้ประสบการณ์จริงในการพัฒนาความเข้าใจและกระตุ้นให้เด็กรู้จักแสวงหาวิธีการและทางเลือกที่หลากหลายสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำ (กรภัสสร อินทรบำรุง, 2563)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมทางภาษา ซึ่งเน้นการใช้ทักษะการฟัง การอ่าน การพูด การเขียนไว้ด้วยกัน เช่น การเล่านิทาน การแต่งเรื่องจากภาพ การทายคำ เป็นต้น กิจกรรมทางความคิด เน้นการส่งเสริมกระบวนการคิด จินตนาการ แสดงความคิดเห็น เช่น การระดมสมอง การทายคำ เป็นต้น กิจกรรมทางศิลปะ เน้นการฝึกใช้จินตนาการและกล้ามเนื้อ เช่น การวาดภาพ การระบายสี การเล่านิทานแบบเล่าไปวาดไป เป็นต้น (อารี พันธมณี, 2545)

ทองเลิศ บุญเชิด (2541) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบกิจกรรมการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. การฝึกการแก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์ เป็นวิธีการที่ครูกระตุ้นให้เด็กคิดแบบ อเนกนัย ครูอาจจะเป็นคนป้อนปัญหาให้หรือจากการเสนอของเด็กก็ได้ เทคนิคในการแก้ปัญหา ที่จะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์มีหลายประการ เช่น เทคนิคในการระดมพลังสมอง เทคนิคในการใช้คำถาม รวมทั้งการที่ครูดัดแปลงวิธีการที่ใช้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ฝึกกับ เด็ก

2. การระดมพลังสมองเป็นวิธีการหนึ่งที่จะได้มาจากแนวทางในการแก้ปัญหา จุดประสงค์ของการระดมสมองมี 2 ประการ ประการแรกเป็นจุดประสงค์ระยะยาวเพื่อแก้ปัญหา ที่สำคัญ ประการที่สองเป็นจุดประสงค์ระยะสั้นเพื่อให้ได้ความคิดต่าง ๆ ที่อาจจะมีคุณค่าในการ แก้ปัญหา

3. การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือชุดการฝึกความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งแผนการสอน และคู่มือครูในชุดการฝึก ซึ่งทั้งหมดนี้เน้นคุณลักษณะ 8 ประการ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดไม่ซ้ำแบบ ความกล้าเสี่ยง ความซับซ้อน ความกระตือรือร้น และ จินตนาการ

4. การให้กำลังใจและให้รางวัล วิธีการกระตุ้นให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มพูนขึ้นวิธี หนึ่ง คือ การให้กำลังใจ การให้รางวัล

วิลเลียมส์ (Frank E Williams, อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 9) ได้สรุปวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของผู้เรียนไว้ 18 ลักษณะ ดังนี้

1. การสอน (Paradox) หมายถึง การสอนเกี่ยวกับความคิดเห็นในลักษณะความ คิดเห็นซึ่งขัดแย้งในตัวของมันเอง ในการสอนผู้สอนจึงควรกำหนดหรือให้ผู้เรียนรวบรวมและ เลือกข้อคิดเห็นแล้วให้ผู้เรียนอภิปราย โต้แย้ง หรือแสดงความคิดในกลุ่มย่อยก็ได้

2. การพิจารณาลักษณะ (Attribute) หมายถึง การสอนให้ผู้เรียนคิดพิจารณาถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ ทั้งมนุษย์ สัตว์ สิ่งของ ในลักษณะที่แปลกแตกต่างไปกว่าที่เคยคิด

3. การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย (Analogies) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน แตกต่าง หรือตรงข้ามกัน

4. การบอกสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริง (Discrepancies) หมายถึง การแสดง ความคิดเห็น ระบุ บ่งชี้ถึงสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากความจริง หรือขาดตกบกพร่อง หรือสิ่งที่ยังไม่ สมบูรณ์

5. การใช้คำถามยั่วและการกระตุ้นให้ตอบ (Ark Provocative Question) หมายถึง การตั้งคำถามปลายเปิด และเป็นคำถามยั่ว และเร้าความรู้สึกนึกคิดให้ชวนคิดค้นคว้า ให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

6. การเปลี่ยนแปลง (Example of Change) หมายถึง การฝึกให้คิดถึงการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลง การปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่คงสภาพมาเป็นเวลานาน ให้เป็นไปในรูปแบบอื่นและเปิดโอกาสให้เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างอิสระ

7. การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ (Example of Habit) หมายถึง การฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่นต่าง ๆ เพื่อปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ

8. การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม (An Organized Random Search) หมายถึง การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักสร้างสิ่งใหม่ กฎเกณฑ์ใหม่ ความคิดใหม่ โดยอาศัยโครงสร้างเดิมหรือกฎเกณฑ์เดิมที่เคยมีแต่พยายามคิดพลิกแพลงให้ต่างจากเดิม

9. ทักษะการค้นคว้าข้อมูล (The Skill of Search) หมายถึง การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการสำรวจเพื่อหาข้อมูล

10. มีความมานะที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่กำกวมไม่ชัดเจน (Tolerance for Ambiguity) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความอดทนและพยายามที่จะค้นหาคำตอบต่อปัญหาที่กำกวมหรือมีสองนัย ลึกกลับ หรือท้าทายความนึกคิดต่าง ๆ

11. ส่งเสริมการคิดเชิงญาณ (Intuitive Expression) เป็นการฝึกให้รู้จักการแสดงความรู้สึก ความคิดที่เกิดจากมีสิ่งเร้าอวัยวะสัมผัส การคิดทางอารมณ์ หรือการคิดจากกลางสังหรณ์

12. การปรับตัวเพื่อพัฒนาตน (Adjustment for Development) หมายถึง การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาความพลาดพลั้งล้มเหลวซึ่งเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แล้วหาประโยชน์จากการผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของตนเองหรือผู้อื่น ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนนำไปสู่ความสำเร็จ

13. ลักษณะบุคคลและกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Person and Creative Process) หมายถึง การให้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญทั้งในแง่ลักษณะพฤติกรรมและกระบวนการคิด ตลอดจนประสบการณ์ของเขาด้วย

14. การประเมินสถานการณ์ (Evaluate Situation) หมายถึง การฝึกให้หาคำตอบโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นและความหมายเกี่ยวเนื่องกันด้วยการตั้งคำถามว่า ถ้าเกิดสิ่งนี้แล้วจะเกิดผลอย่างไร

15. พัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Reading Skill) หมายถึง การฝึกให้รู้จักคิด แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องที่อ่าน

16. พัฒนาทักษะการฟังอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Listening Skill) หมายถึง การฝึกให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในขณะที่ฟัง หลังจากฟังบทความเรื่องราว ดนตรี เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูล ความรู้ ซึ่งโยงไปหาสิ่งอื่นต่อไป

17. พัฒนาทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Writing Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความคิด ความรู้สึก และจินตนาการด้านการเขียนบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพชัดเจน

18. ทักษะการมองเห็นภาพในมิติต่าง ๆ (Visualization Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความรู้สึกนึกคิดจากภาพในแง่มุมแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำของเดิม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมการคิดและคำถาม กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกของความคิดในการผลิตสิ่งใหม่ออกมา ซึ่งอาจเป็นการทำใหม่ ดัดแปลง หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เป็นสิ่งใหม่ก็ได้ ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากการทำกิจกรรมที่อิสระในการคิด การสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจนได้ผลสู่การสร้างสิ่งที่คิดและสร้างสรรค์ ซึ่งกระบวนการทำไปสู่การสร้างสรรค์ต้องอยู่ในบรรยากาศที่อิสระ สำหรับเด็กปฐมวัย การพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรค์คือ การจัดเป็นรูปแบบกิจกรรมให้เด็กคิดได้กระทำ อาจอยู่ในรูปของกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพ ระบายสี ฝึกกระดาษปั้น และประดิษฐ์เศษวัสดุ

บุญไธ เจริญผล (2549) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้กับเด็ก และยังช่วยให้เด็กได้แสดงออกตามความพึงพอใจ มีความเป็นอิสระ ได้ทำงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ตระหนักถึงคุณค่าของตนที่มีต่อกลุ่ม มีความภาคภูมิใจต่อผลงานที่ทำสำเร็จได้ด้วยตนเอง และเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน ๆ และเป็นการส่งเสริมให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง

กาญจนา สร้อยคำ (2552) กล่าวว่าการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นต้องอาศัยกระบวนการของวิชาศิลปะ เพราะลักษณะของวิชานี้เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก มีความยืดหยุ่นในผลลัพธ์ ถ้านำเอาวิชานี้มาเป็นแนวพัฒนาเด็กแล้ว เด็กจะมีความสามารถในการคิดแบบสังเคราะห์ มีอารมณ์สุนทรีย์ มีความสุภาพอ่อนโยน

กรภัสสร อินทรบำรุง (2563) ได้เสนอแนะกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กได้พอสังเขป ดังนี้

1. ให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่ตนต้องทำ อาจจะเป็นวิธีใหม่ ๆ ที่ต่างไปจากเดิม ซึ่งหากสิ่งที่เด็กคิดต่าง ไม่ใช่เรื่องผิดกติกาของสังคม ก็ควรปล่อยให้เด็กได้ทำ
2. ให้เด็กเล่นอิสระ นำของเล่นปลายเปิด เช่น บล็อกไม้ พลาสติกสร้างสรรค์ที่สามารถเล่นได้หลายรูปแบบ รวมถึงสิ่งของรอบตัว เช่น ก่อ่งกระดาษ ฝาปุ้โต๊ะ ไม้หนีบผ้า มาให้เด็กเล่น เพราะเป็นของเล่นที่เด็กสามารถใช้จินตนาการสร้างสรรค์การเล่นได้อย่างอิสระ
3. เล่นนิทานแล้วถามความเห็นของเด็ก เช่น ถ้าหนูเป็นลูกหมู หนูจะอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น หรือให้เด็กแต่งนิทานต่อจากเรื่องที่ฟัง เป็นต้น
4. ตั้งคำถามปลายเปิด เมื่อเด็กเริ่มพูดและสื่อสารได้ ลองตั้งคำถามปลายเปิดให้เด็กตอบ เช่น เห็นอะไร รู้สึกอย่างไร เพื่อให้โอกาสเด็กได้ลองคิด ฝึกความคิดสร้างสรรค์ ขวนสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
5. ฝึกเด็กคิดจากสิ่งที่คุ้นเคย เช่น ให้เด็กบอกความน่ารักของลูกแมวมา 3 ข้อ และบอกความไม่น่ารักของลูกแมวมา 3 ข้อ หรือการเล่นบทบาทสมมติ ใช้สิ่งของแทนสิ่งที่ไม่มี ช่วยฝึกความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
6. ตั้งคำถาม “ถ้า...” กับเด็กเพื่อฝึกการคิดนอกกรอบ ใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามที่ขึ้นต้นด้วย “ถ้า...” ซึ่งมีคำตอบหลากหลายไม่มีผิดหรือถูก อาศัยการคิดวิเคราะห์หรือจินตนาการของเด็ก ไร้ขอบเขต ทำให้เด็กกล้าคิด กล้าตอบ เป็นตัวของตัวเอง
7. แต่งนิทานนอกกรอบร่วมกับเด็ก ลองตั้งโครงเรื่องนิทานแล้วให้เด็กคิดต่อ ให้พ่อแม่หรือครูและเด็กช่วยกันเล่าเรื่องราวการผจญภัยของสัตว์หรือสิ่งของสมมติ
8. หลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” “ห้าม” กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ ได้ลองทำอะไรด้วยตนเอง โดยไม่อยู่ในกรอบที่เคยชิน ที่เคยทำ ที่เคยเห็น ไม่สังกัดกัน ความคิดต่างของเด็ก ทำให้เด็กคิดเป็น สนุกสนาน ทำทนายที่จะคิดอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย
9. สร้างสรรค์ดนตรีจากเครื่องครัว เด็ก ๆ ชอบเคาะ ชอบตี ลองให้เด็กตั้งวงดนตรีจากเครื่องครัว เช่น หม้อ ชาม กะละมัง ทัพพี ช้อน ส้อม เป็นต้น ดูว่าเด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการใช้สิ่งเหล่านี้อย่างไร
10. ให้เด็กทำของเล่นเอง โดยทำของเล่นจากสิ่งใกล้ตัว เช่น สร้างรถยนต์จากแกนกระดาษชำระ สร้างบ้านจากกล่องกระดาษ ประดิษฐ์ลูกแซกจากขวดใส่กรวด เป็นต้น

11. ตั้งคำถามจากธรรมชาติรอบตัวเด็ก เช่น เดินไปเจอลูกยาง หรือฝักแก้งของพืช ลองให้เด็กคิดว่า สามารถนำไปทำอะไรได้บ้าง
12. ให้เด็กเปิดจินตนาการกับเงา ชวนเด็กใช้มือสร้างเงาเป็นรูปร่าง ๆ เช่น สุนัข นก กระต่าย ให้เด็กทำตามและสร้างสรรค์เงาด้วยตนเอง และเล่าเรื่องจากเงานั้น
13. ให้เด็กทำกิจกรรมเชิงศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี ปั้น โดยปราศจากตัวแบบที่กำหนด เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ได้มาก

5. อุปสรรคของการคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัย

ปัญหาในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยส่วนมากจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่ได้พัฒนาเป็นไปตามความเหมาะสม บางครั้งถูกสกัดกั้นหรือบั่นทอน โดยที่ ซิมเบิร์ก (Simberg, 1971) ได้กล่าวถึงอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล สรุปได้ 3 ประการ คือ 1) อุปสรรคด้านการรับรู้ (Perceptual Block) 2) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม (Cultural Block) และ 3) อุปสรรคด้านอารมณ์ (Emotional Block) มีรายละเอียดดังนี้

อุปสรรคด้านการรับรู้ (Perceptual Block) ได้แก่ การไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ เป็นเหตุให้การแก้ปัญหาที่ดำเนินไปโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนและแน่นอน

อุปสรรคด้านวัฒนธรรม (Cultural Block) เป็นผลเนื่องจากกฎเกณฑ์ทางสังคม เป็นสิ่งกำหนดให้บุคคลต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบ ระเบียบ แบบแผน ส่งผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายในการคิดค้นและความเปลี่ยนแปลง อันเป็นคุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์

อุปสรรคด้านอารมณ์ (Emotional Block) เป็นอุปสรรคสำคัญ เพราะอารมณ์ของบุคคล ได้แก่ ความกลัว ความโกรธ ความรัก และความเกลียด มีความสำคัญมากต่อปัญหาและเหตุผล เช่นเดียวกับบุคคลถ้ามีอารมณ์เกิดขึ้นสูง ความสามารถทางปัญญาและเหตุผลของบุคคลนั้นจะต่ำลง แสดงให้เห็นว่า อารมณ์เป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผล ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

อารี พันธมณี (2537) กล่าวถึงอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ มีดังต่อไปนี้

1. การไม่ชอบซักถาม หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ไม่ชอบและไม่สนับสนุนให้เด็กเป็นคนช่างซักถามหรือยับยั้งการถามและรู้สึกไร้ค่า และไม่พอใจต่อการที่เด็กซักถามบ่อย ๆ โดยเฉพาะเด็กบางคนชอบถามคำถามแปลก ๆ การกระทำดังกล่าว นอกจากจะไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังขัดความอยากรู้อยากเห็นของเด็กพร้อม ๆ กันกับสร้างความกลัวไม่กล้าซักถามต่อไป

2. การเอาอย่างกันหรือการตามอย่างกัน หมายถึง การกระทำที่ชอบเอาอย่างกัน คิดตามกัน คิดในสิ่งที่เคยมี เลียนแบบของเดิม ไม่กล้าคิดและกระทำใดแตกต่างจากคนอื่นหรือของเดิม บางครั้งอาจจะกล้าคิดแต่ไม่กล้าแสดงออก เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ

3. การเน้นบทบาทและความแตกต่างทางเพศมากเกินไป หมายถึง การที่สังคมได้กำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายอย่างเคร่งครัด ทำให้ทั้งสองเพศไม่กล้าล่วงล้ำในเส้นที่ขีดกำหนดไว้ ทั้งที่ตนมีความสามารถ

4. วัฒนธรรมที่เน้นความสำเร็จและประณามความล้มเหลว หมายถึง การที่สังคมมีค่านิยมต่อความสำเร็จมากเกินไป เมื่อทำสิ่งใดแล้วจะต้องประสบความสำเร็จ ทำให้เด็กไม่กล้าทดลองของใหม่เพราะกลัวความล้มเหลว และผลที่ได้รับจากสังคมคือการดูถูกดูแคลน

5. บรรยากาศที่ตึงเครียดและเอาจริงเอาจังมากเกินไป หมายถึง การคิดและการกระทำทุกอย่างจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผน จะคลาดเคลื่อนไปไม่ได้ จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัดหวาดกลัว และไม่กล้าคิดสร้างสรรค์

6. ความกลัว หมายถึง ความไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดง และไม่กล้าทำสิ่งใหม่ เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวถูกตำหนิติเตียนว่าเขย ไม่เข้าท่า

7. ความเคยชิน หมายถึง การยอมรับต่อการกระทำที่เป็นรูปแบบจนเคยชิน กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงและมักมีความคิดขัดแย้ง มองเห็นความคิดใหม่เป็นเรื่องเดือดร้อนเพิ่มปัญหา จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ

8. ความมีอคติ หรือลำเอียง หมายถึง ความเชื่อและคิดตามทฤษฎีของตน ไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ ทำให้เกิดทฤษฎีที่คับแคบ ไม่ยอมเชื่อถือนแนวทางอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ และการตัดสินใจก็จะเอาความคิดของตนเป็นเกณฑ์

9. ความเฉื่อยชา หมายถึง ความอืดอาด เชื่องช้า และความล่าช้าในการคิดริเริ่ม ทั้งความคิดและการกระทำอันเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์

10. ความเกียจคร้าน เป็นอุปสรรคสำหรับงานทุกชนิด ความเกียจคร้านรวมถึงลักษณะที่ทำให้เพียงผ่านไปไม่เอาจริงเอาจัง ทำงานอย่างไม่เต็มที่ ไม่เต็มความสามารถ ชอบหลีกเลี่ยง

เบญจา แสงมลิ (2550) กล่าวว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กจะเพิ่มขึ้นหรือถดถอยลง ขึ้นอยู่กับสาเหตุหลายประการ ได้แก่

1. ความกดดันจากเพื่อน เพื่อนเด็กมีอิทธิพลต่อผู้อื่นถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัยเด็ก อิทธิพลนี้มีผลต่อการเลือกกิจกรรมและการกระทำ

2. ความกดดันที่เด็กได้รับจากครูหรือเพื่อน การถาม “อะไร ทำไม อย่างไร” ของเด็กเป็นขั้นหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญา ครูควรช่วยเด็กเรียนรู้แทนที่จะดัดบดไม่ตอบ และไม่ให้ความสนใจ ทำให้เด็กท้อถอยจนเป็นสาเหตุให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่สมควร

3. การเน้นบทบาทที่แตกต่างของเด็กหญิงและเด็กชาย ในปัจจุบันวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับบทบาทของหญิงและชาย ส่วนมากจะคิดว่าเด็กผู้หญิงควรจะอยู่แต่ในบ้าน เล่นตุ๊กตา ส่วนเด็กผู้ชายควรเล่นแต่ก้อน ตะปู ปืน หรือเครื่องเล่นอื่น ๆ ที่แสดงความแข็งแรง ค่านิยมนี้จะจำกัดเด็กมิให้มีโอกาสสำรวจ และคิดสร้างสรรค์ ในบางครั้งเด็กจะละทิ้งความคิดสร้างสรรค์เพื่อคงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ของตน

4. ประสบการณ์ที่ไม่เป็นผลสำเร็จ สามารถทำให้เด็กเกิดความท้อถอยและไม่กล้าที่จะทดลองวิธีใหม่ ๆ ดังนั้น ครูควรจะให้การสนับสนุน ชมเชย และให้กำลังใจในการทำกิจกรรมของเด็ก ไม่ควรจะดุหรือทำให้เด็กเสียกำลังใจ

5. การทำงานและการเล่นที่มีบรรยากาศตึงเครียด ก่อให้เกิดผลเสีย เด็กจะไม่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ครูควรแบ่งเวลาให้เด็กเล่นและทำงานเป็นสัดส่วน และยอมรับว่าการเล่นเป็นการทำงานชนิดหนึ่งของเด็ก

ดังนั้น ถ้าต้องการจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กมากขึ้น ต้องพยายามกำจัดอุปสรรคที่มีทั้งหมดไปให้ได้มากที่สุด

6. บทสรุป

จากที่กล่าวข้างต้น การบ่มเพาะนวัตกรรมตัวน้อย อาจจะเริ่มต้นจากการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ (Sutaphan and Yuenyong, 2023) บทความนี้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลากหลายวิธี ผ่านการการออกแบบกิจกรรมการคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เช่น กิจกรรมการเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้งที่สอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมบูรณาการภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นต้น เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ มีลักษณะเป็นความคิดแบบอบเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งเป็นการคิดที่แปลกใหม่ สร้างสรรค์ หลายทิศทาง บนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ ค่านิยม และวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานความคิดในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม กิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ที่ตระหนักถึงความสำคัญในคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ คอยสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ และการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวต้องคำนึงถึงปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ได้แก่ 1) อุปสรรคด้านการรับรู้ 2) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม และ 3) อุปสรรคด้านอารมณ์

7. เอกสารอ้างอิง

- กรภัสสร อินทรบำรุง. 2563. “ความคิดสร้างสรรค์ : ส่งเสริมอย่างไรในวัยอนุบาล.” วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 18 (1): 9-30.
- กรรณิการ์ สุขสม. 2550. เอกสารประกอบการบรรยายในรายวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย.
กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2551. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- ชลธิชา ชิวปรีชา. 2554. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยใบตอง.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ.
- ทองเลิศ บุญเชิด. 2541. ผลการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านซับสนุ่น จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล ไกรฤกษ์. 2558. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรม
ศิลปะต่างรูปแบบ โรงเรียนวัดดุสิตาราม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บุญไท เจริญผล. 2549. ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. พระนครศรีอยุธยา: คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เบญจา แสงมลิ. 2550. การพัฒนาเด็กปฐมวัย. นนทบุรี: เกรทแอนด์ดูเคชั่น.
- ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. 2547. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้น. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัทมา อินทร์เข้มข้อย. 2562. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์วิชาคอมพิวเตอร์ โดยใช้แนวคิด
ของกาเย่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัฒน์นรี จันทราภิรมย์. 2559. การศึกษาผลของการใช้นิทานเพื่อพัฒนาด้านความคิด
สร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี.
- วาสนา ประจักษ์ดัล. 2557. ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีต่อ
ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

- วีณา ประชากุล. 2547. ผลของการเล่นวัสดุปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพัต สกลดี. 2561. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาล 1 โดยผ่านการเล่นนิทาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อารี พันธุ์ณี. 2537. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ 1412.
- อารี พันธุ์ณี. 2545. ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ไยไหม.
- Guilford, J, P. **Fundamental Statistics in Psychology and Education.** New York: McGraw-Hill.
- Guilford, J. P. **The Nature of Human Intelligence.** New York: McGraw Hill.
- Torrance, E. P. **Encouraging Creativity in the Classroom.** Dubuque, Iowa : William C. Brown.
- Sutaphan, S., & Yuenyong, C. (2023). Enhancing grade eight students' creative thinking in the water stem education learning unit. **Cakrawala Pendidikan: Jurnal Ilmiah Pendidikan**, 42(1), 120-135. DOI: <https://doi.org/10.21831/cp.v42i1.36621>